

بررسی وضعیت مجرمان چک در زندان‌های اهواز

مقدمه:

چک و مسایل حقوقی آن از جمله موارد مهمی است که، اکثریت جامعه با آن به نوعی مرتبط می‌باشند، جایگزینی اعتباری چک به جای پول رایج کشور، باعث شده است که از حساسیت زیادی برخوردار شود. بانک‌ها با توجه به اهمیت پس‌انداز و موجودی حساب اشخاص ترجیح می‌دهند، بجای نقل و انتقال پول توسط مشتری‌های چک رد و بدل شود. در کنار این مزیت، بانک‌ها می‌دانند که، تقلب و سوء استفاده در مورد چک بسیار راحت‌تر از پول صورت می‌گیرد. لذا سعی شده است بیشترین دقت‌ها و مراقبت‌ها صورت گیرد، اما؛ از جانب دیگر مردم و مشتریان بانک‌ها نیز از چک به عنوان وسیله‌ای با مزیت‌های مناسب به منظور خرید و فروش استفاده می‌کنند. اعتبار چک‌هایی که صادر می‌شوند مهمترین دغدغه و نگرانی گیرنده‌ی آن‌ها است و این نگرانی که بی‌جا نیز نمی‌باشد، فقط با پشتوانه و دلگرمی به قانون قابل رفع است. قانون، چک را به عنوان سند رسمی، معتبر می‌سازد. البته در هیچ موقعیتی از اعتبار یک سند رسمی کاسته نمی‌شود، و بدین لحاظ است که، برای بی‌محل بودن چک، مجازات سنگین تعیین کرده‌اند، در ایران اولین قانونی که درباره‌ی چک تصویب و بطور آزمایشی به موقع اجرا گذاشته شد، قانون تجارت مصوب سال ۱۳۱۱ است که تا هم‌اکنون از اعتبار قانونی برخوردار است. بعدها قوانین دیگری هم در زمینه‌ی مقررات کیفری به تصویب رسید که، از جمله می‌توان به قانون صدور چک مصوب سال ۱۳۵۵ و اصلاحات و الحاقات انجام شده در آن طی سال‌های ۷۶، ۸۲، ۷۶ و ۷۱ اشاره کرد. طبق ماده‌ی ۳۱۰ از فصل سوم قانون تجارت، چک این‌گونه تعریف شده است. «نوشته‌ای که به موجب آن صادر کننده، وجوهی را که نزد محال علیه دارد، کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می‌نماید و باید محل و تاریخ صدور قید شده و به امضای صادرکننده برسد و انواع آن چک عادی، چک تأیید شده و چک تضمین شده و چک مسافرتی می‌باشد.» در پایان می‌باید به این نکته اشاره نمود که، زندانیان چک‌های مشروط، وعده‌دار، امانی و بابت تضمین، انسان‌هایی در بندند که اغلب به علت اوضاع نامطلوب اقتصادی و نوسانات آن نتوانسته‌اند تعهدات خود را انجام دهند و به علت ناتوانی در پرداخت وجه چک‌های در واقع تضمینی یا بابت تعهد، روانه‌ی زندان شده‌اند. بعضی از این زندانیان در موقعیت‌های اضطراری در دام رباخواران و معامله‌کنندگان پول (گرفتار شده و اقدام) به صدور چک‌های متعدد و سفید شده‌اند. ضمن این که تسریع در تصویب اصلاحیه‌ی قانون صدور چک به منظور جرم‌زدایی گامی است مثبت به منظور کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها.

مطالعه و بررسی سیر تاریخی

نحوه‌ی زندگی بشر از زمان‌های بسیار دور حاکی از آن است که در هر عصر و دوره‌ای شیوه‌ی پرداخت و نوع مبادلات شکل ویژه‌ای داشته است. در بدو پیدایش داد و ستد، مبادلات به لحاظ دامنه‌ی محدود آن، جنبه‌ی کالا به کالا داشت و به طور مستقیم جنس را با جنس تعویض و مبادله می‌کردند. در این مرحله از تاریخ مبادلات بشر هیچ گونه وسیله‌ای برای پرداخت‌ها به کار نمی‌رفت. این دوران به دوران «اقتصاد بسته» نیز معروف است.

در این عصر مبادله‌ها بسیار محدود بود و فقط بین افراد یک قبیله جریان داشته است و هر کس جنس مورد نیاز خود را با جنسی که مورد احتیاج طرف دیگر بود تعویض می‌کرد. با گسترش جوامع بشری و توسعه‌ی ارتباطات، دیگر این روش جوابگوی احتیاج‌ها و نیازمندی‌های زمان نبود. از این رو بحسب ضرورت طلا به لحاظ خصوصیتی که داشت به منزله‌ی معیار و شاخص ارزش کالا به کار گرفته شد، بدین معنی که، افراد در قبال فروش کالای اضافی خود دیگر کالا دریافت نمی‌کردند، بلکه، معادل آن طلا می‌گرفتند. این مرحله نیز به دوران «کالا، طلا، کالا» معروف شد. با ایجاد و توسعه‌ی وسیله‌ی جدید تسهیلات

فراوانی در جریان داد و ستد فراهم آمد و مبادله‌ها ابعاد و دامنه‌ی گسترده‌ای یافت. بعدها از سایر فلزات نیز به عنوان وسیله‌ی پرداخت استفاده شد. با تکامل این وسایل پول به وجود آمد. این مرحله به دوران «کالا، پول، کالا» موسوم شد. هر چقدر پول بیشتر در جریان قرار می‌گرفت دامنه‌ی مبادلات نیز توسعه‌ی بیشتری می‌یافت. به همین لحاظ موجبات متلاشی شدن نظام اقتصاد بسته فراهم آمد و نظام جدیدی در جهان استقرار یافت که، بعدها به «نظام سرمایه‌داری» معروف شد. این نظام بنابر دلایلی در اروپا زودتر آغاز شد و پیدایش این نظام مسایل مالی و اقتصادی جدیدی را از جمله در زمینه‌ی پرداخت‌ها مطرح کرد. دیگر فقط طلا و سایر فلزات نمی‌توانستند نیازمندی‌های اقتصادی را برطرف کنند. از این رو وسایل دیگری برای پرداخت‌ها و مبادلات در نظر گرفته شد تا، بتوانند هدف اقتصاد آزاد را بیشتر تأمین کنند، انگلیس و فرانسه که پیشگامان نظام جدیدتر بودند، در ابتدا اسناد تجاری را به کار گرفتند و به تدریج با توسعه و تکامل این نظام مبادلاتی اسناد مورد بحث هم، راه تکامل و توسعه‌ی خود را طی کردند و کم‌کم در سایر کشورها رخنه و نفوذ یافت و با تضمین‌هایی که قانون‌گذار برای آن در نظر گرفت موجب شد در کلیه‌ی شئون زندگی افراد راه یابند.

چک از مهمترین اسناد تجاری است که، در غرب برای اولین بار در سال ۱۲۷۴ میلادی در برخی از شهرهای ایتالیا (از جمله و نیز) معمول شد و از آنجا به انگلستان، کانادا، آمریکا و فرانسه راه یافت. در ایران نیز از سال‌ها پیش و قبل از این که اسناد مذکور به صورت قانونی درآیند در عرف و مبادلات روزانه اسناد تجاری مورد استفاده قرار می‌گرفته است. چنان‌که، در گذشته جرمی را سوراخ می‌کردند و به عنوان حواله به محال می‌دادند و در زبان پارسی سفتن به معنی سوراخ کردن چرم نیز آمده است که شاید لغت سفته نیز از همان ریشه سفتن چرم باشد! با گذشت زمان و افزایش حجم مبادلات بتدریج چک بعنوان مهمترین سند تجاری در معاملات اقتصادی ایران جایگاه خود را پیدا کرد. با افزایش کاربرد چک در ایران، نخستین قوانین مربوط به چک به تصویب رسید و چک وجهه‌ای قانونی یافت.

سیر تحول قانون چک در ایران

اولین قانونی که در مورد چک در ایران تصویب شد و به طور آزمایشی به اجرا در آمد، قانون تجارت مصوب ۱۳ اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۲۲ بود. طبق ماده ۳۱۰ این قانون چک «نوشته‌ای است که به موجب آن صادرکننده، وجهی را که، نزد محال علیه دارد، کلاً و بعضاً، مسترد نموده و یا به دیگری واگذار می‌نماید».

به دلیل آنکه این قانون تضمین‌های لازم برای حمایت مؤثر از حقوق دارنده چک و جلوگیری از صدور چک‌های بی‌محل را نداشت، قانونگذار در سال ۱۳۱۲ نخستین مقررات جزایی ایران را در مورد چک بی‌محل بعنوان ماده ۲۳۸ مکرر قانون مجازات عمومی به تصویب رسانید. در این ماده مجازات حبس به علاوه جزای نقدی برای صادر کننده‌ی چک بی‌محل پیش‌بینی شده بود. با توجه به گسترش نقش چک در مبادلات بین مردم و رواج چک‌های بی‌محل، تصویب ماده ۲۳۸ مکرر نیز کافی نبود. بنابراین در آبان‌ماه ۱۳۳۱ مقررات دیگری با عنوان «لایحه قانون چک» مشتمل بر ۱۲ ماده و ۵ تبصره به تصویب رسید. به موجب این لایحه، چک در حکم اسناد لازم‌الاجرا شناخته شد و دارنده‌ی آن در صورت پرداخت نشدن وجه چک می‌توانست ضمن مراجعه به اجرای ثبت، صدور اجرائیه برای وصول وجه آن را

درخواست کند. به علاوه چنانچه صادرکننده ظرف مدت ده روز از تاریخ ابلاغ اظهارنامه، وجه چک را پرداخت نمی‌کرد و سوء نیت وی محرز می‌شد، مطابق ماده ۲۳۸ مکرر قانون مجازات عمومی قابل مجازات بود.

این قانون مدتی به اجرا گذاشته شد، اما، با توجه با اشکال‌هایی که داشت، در سال ۱۳۳۳ توسط کمیسیون مشترک مجالس شورای ملی و سنای سابق ملغی شد و در سال ۱۳۳۷ قانون جدید صدور چک بی‌محل از تصویب گذشت، لیکن این قانون نیز با تصویب قانون ۱۹ ماده‌ای صدور چک در خردادماه ۱۳۳۴ فسخ شد.

مطابق قانون سال ۱۳۳۴ جرم صدور چک بی‌محل، جرمی کاملاً خصوصی بود، و بدون شاکی دارنده آن قابل تعقیب کیفری نبود. پس از تعقیب نیز گذشت شاکی خصوصی، در هر مرحله از رسیدگی موجب توقف تعقیب یا خودداری از اجرای مجازات می‌شد. هر چند با تصویب قانون سال ۱۳۴۴ اعتبار چک افزایش یافت. اما، این قانون نیز نتوانست از افزایش صدور چک‌های بی‌محل جلوگیری کند. به این دلیل در تیرماه ۱۳۵۵ قانون صدور چک در ۲۲ ماده جایگزین قانون سال ۱۳۴۴ شد و در ماده ۲۲، قانون سال ۱۳۴۴ را عملاً منسوخ اعلام کرد.

قانون سال ۱۳۵۵ با حصر جهات تعقیب کیفری و توسعه‌ی معافیت‌ها و موارد سقوط این تعقیب در واقع با حزم و احتیاط و تردید و تأمل، با عزمی شکننده و دستانی لرزان به مداخله‌ی کیفری می‌پرداخت که این خود نوعی سیاست جنایی مبتنی بر مصلحت تلقی می‌شد، سیاستی که از جمله مصالح و حکمت‌های آن پیش‌گیری از افزایش جمعیت زندانیان، کاهش هزینه‌های عمومی و جلوگیری از تأثیر محیط نامساعد زندان بر شخصیت محکومان بود. زیرا به دستور «قانون منع توقیف اشخاص در قبال تخلف از انجام تعهدات و الزامات مالی» مصوب سال ۱۳۵۲ صادر کننده‌ی چک در غیر موارد تعقیب محکومیت کیفری در صورت امتناع از پرداخت وجه چک و خسارات مربوط به آن دیگر قابل حبس نبود.

با توجه به معافیت‌هایی که در ماده ۱۲ قانون سال ۱۳۵۵ برای صادرکنندگان پیش‌بینی شده بود. تصور می‌شد که همین معافیت‌ها موجب سوء استفاده‌ی صادرکنندگان و فرار آنان از مجازات می‌شود، قانونگذار در سال ۱۳۷۲ طی «طرح اصلاح موادی از قانون چک» معافیت‌های مزبور را لغو و اصلاحاتی در سایر مواد قانون صدور چک مصوب سال ۱۳۵۵ به عمل آورد. این طرح مشتمل بر هشت ماده است که به موجب ماده یک آن، یک ماده به ابتدای قانون صدور چک افزوده و در نتیجه سایر موارد آن یک شماره به جلو برده شده‌اند.

این طرح قانونی که، از لحاظ شکلی و ساختاری بسیار ابتدایی، نسنجیده و گمراه‌کننده است. موجبات انتقاد توأم با تأسف حقوقدانان را فراهم آورد و از حیث مفاد و ماهیت هم، منهای اشکال‌ها و ابهام‌های متعدد شد.

از نظر قانون‌گذار جمهوری اسلامی ظاهراً با لغو تصمیم قانونگذار سابق و حذف معافیت‌های مفروض او در

ماده ۲ و در واقع گسترش جهات کیفری چک، می‌توان به مقابله با جرم صدور چک غیرقابل پرداخت برخاست، از همین رو به عنوان مهم‌ترین تغییر در قانون اساسی ۱۳۵۲ مستقیماً به سراغ ماده ۱۲ مذکور رفت.

«ماده ۵: ماده ۱۲ به ماده ۱۳ تغییر و به شرح زیر اصلاح شده» ماده ۱۳: صدور چک به عنوان تضمین یا تأمین اعتبار یا مشروط یا وعده‌دار یا سفید امضا ممنوع است. صادرکننده در صورت شکایت ذی‌نفع و

نپرداختن، به مجازات حبس از شش ماه تا دو سال یا جزای نقدی از صدهزار تا ده میلیون ریال محکوم خواهد شد.

مجازات زایی و به طور کلی رفتار قانونی قانونگذار، استقبال عمومی و مشروع بودن آن از دید وجدان جمعی شهروندان است. پس اگر قانونگذار برخلاف اقتضای وجدان و طبیعت شهروندان، تصمیمی اتخاذ کند، مثلاً رفتاری را که متضمن هیچ مفسده‌ی فردی یا اجتماعی نبوده و فاقد وصف اخلاقی تلقی می‌شده بی‌سبب جرم تلقی کند و مجازاتی برای آن در نظر بگیرد، علاوه بر تالی فاسد این عمل، یک صدمه اساسی هم به اعتماد و اعتبار خود نزد شهروندان زده است.

خلق جرم و مجازات یک ضرورت اجتماعی است، بدیهی است که از ضرورت، جز به اندازه‌ی ضرورت نباید استفاده کرد، چنین است که قانونگذاران دانا به تبع قبض و بسط مصالح جمعی و منافع مشروع فردی، دایم در حال خلق و محو و نفی و اثبات رفتارهای مجرمانه هستند و فقط اگر عذری و ضرورتی ایجاد کند، جرم و مجازاتی را خلق می‌کنند، و با رفع آن عذر، یا ضرورت، آن جرم و مجازات را از میان برمی‌دارند و به تعبیر حقوقدانان، در کنار جرم‌انگاری، جرم‌زدایی هم می‌کنند، و در صورت اقتضای مناسبات اجتماعی، یا اساساً عنوان مجرمانه را از رفتاری که قبل از آن بنا به ضرورتی جرم تلقی می‌شده است، سلب می‌کنند، یا دست کم با ابقای وصف ممنوعیت یک رفتار، تدابیر غیرجزایی و ملاحظاتی اجتماعی از لحاظ حقوق مقایسه‌ای در کشورهایی نظیر انگلستان و ایالات متحده آمریکا چنان که گذشت با وجود رواج چشمگیر استفاده از چک قوانین موضوعه به حمایت حقوقی از این سند و دارنده آن اکتفا و از مداخله کیفری خودداری کرده‌اند. در کشور انگلستان اساساً چک نوعی برات به رویت تلقی می‌شود و به محض تحویل به بانک قابل پرداخت به حساب می‌آید. کنفوانسیون بین‌المللی ژنو مصوب سال ۱۳۳۱ هم در ماده ۲۸، چک را وسیله‌ی فوری پرداخت می‌داند و شرط خلاف آن را فاقد اعتبار می‌شمارد. در کشور فرانسه نیز مانند ایران قوانین موضوعه، مجازات‌های به نوبه سنگینی برای صدور چک غیرقابل پرداخت، پیش‌بینی کرده‌اند. بی‌آنکه این مجازات‌ها از میزان و حجم چنین چک‌هایی کاسته باشند. این قوانین کسی را که با قصد اضرار به حقوق دیگران چکی بی‌محل یا بدون محل کافی صادر کند یا بعد از صدور چک، تمام یا قسمتی از محل را مسترد دارد، یا بانک را از پرداخت منع کند، مستوجب مجازات کلاهبرداری می‌دانند. به علاوه چک‌هایی که از نظر شکلی ناقصند از جمله چک‌های بدون تاریخ مشمول مجازاتند.

از سوی دیگر بر اساس قوانین ایران، مسئولیت جزایی چک‌های واجد جنبه‌ی جزایی فقط متوجه صادرکننده است. اما، در کشور فرانسه علاوه بر صادرکننده جاعل چک، استفاده کننده از چک جعلی و کسانی که چک جعلی را دریافت یا ظهورنویسی می‌کنند مستوجب مجازاتند. نکته مهم و قابل توجه قابلیت تعقیب و مجازات دریافت‌کنندگان و ظهورنویسان چک‌های بی‌محل است. به موجب ماده ۶۶ از تصویب‌نامه قانونی ۱۹۳۵ کسانی که با علم، چک بی‌محل را قبول یا چکی را که مسترد یا مسدود شده ظهورنویس کنند به مجازات مقرر برای چک بی‌محل محکوم خواهند شد. بعضی از حقوقدانان ایرانی وضع قاعده‌ای مشابه، یعنی پیش‌بینی مجازاتی را برای دریافت‌کنندگان و ظهورنویسان چک‌های غیرقابل پرداخت، پیشنهاد می‌کنند. پذیرش این پیشنهاد برغم اشکال عملی مربوط به اثبات سوءنیت دریافت‌کننده یا ظهورنویس، دست‌کم متضمن این فایده‌ها خواهد بود، نخست این که افراد به

بررسی ایرادهای وارده به ماده ۱۳ قانون چک مصوب ۱۳۷۲ ایرادهای بسیاری بر این ماده گرفته‌اند، از جمله، این که منع صدور و استفاده از این گونه چک‌ها بخصوص چک‌های وعده‌دار و چک‌های صادرشده به منظور تضمین انجام معاملات و تعهدات، نقض و نادیده گرفتن یک عرف مسلم تجاری است و مقابله با چنین امر متعارفی به معنی قبول کاهش اقبال عمومی نسبت به چک، ایجاد مانع بر سر راه روابط اقتصادی و روی آوردن به نقدینگی خواهد بود. اما نکته‌ی درخور توجه، منطبق «جرم‌انگاری» قانونگذار است. یعنی قانونگذار تصور می‌کند با خلق جرایم و مجازات‌های جدید و به حرکت درآوردن تازیانه مجازات و مبارزه با معلول و توسعه‌ی قلمرو حقوق کیفری می‌تواند از عهده‌ی مقابله با عوامل و زمینه‌های جرم‌زا برآید و ظرفیت‌های مجرمانه‌ی افراد و اجتماع را تخلیه کند. جرم‌انگاری یا جرم تلقی کردن یک رفتار از سوی قانونگذار به طور طبیعی الزام‌هایی دارد: از جمله گسترش قلمرو قوانین جزایی که

خود به تنهایی یعنی افزایش موارد نقض قوانین، افزایش حجم درگیری دستگاه قضا و نهادهای وابسته به آن، افزایش آمار مجرمان و محکومان، افزایش جمعیت زندانیان و افزایش میزان آسیب‌پذیری خانواده‌های محکومان، افزایش احتمال تبدیل مجرمان ساده و اتفاقی به مجرمان حرفه‌ای جامعه ستیز تحت تأثیر محیط نامساعد زندان، افزایش هزینه‌های دولت. شرط اول توجیه جرم‌انگاری و

جدول شماره ۱ - وضعیت سنی مجرمان چک،

آمار عددی ورود و خروج جرایم چک در سطح زندان‌های استان خوزستان در سال ۱۳۸۳

نوع آمار	فراوانی ورودی سال ۱۳۸۳	درصد ورودی سال ۱۳۸۳
۱۹ الی ۲۵ سال	۲۶	۲۷
۲۶ الی ۳۵ سال	۱۵۱	۲۳۹
۳۶ الی ۴۵ سال	۱۲۳	۲۳۱
۴۶ سال به بالا	۹۰	۲۲۳
جمع کل	۳۹۰	۲۱۰۰

جدول شماره ۲: آمار عددی ورودی و خروجی جرایم چک به

تفکیک نوع تحصیلات

نوع تحصیلات	فراوانی ورودی سال ۱۳۸۳	درصد ورودی سال ۱۳۸۳
پیسواد	۵۱	۲۳/۰۷
نهضت	۱	۰/۲۵
ابتدایی	۱۱۹	۲۳/۰۵۱
سکول	۱۰۷	۲۷/۴۳
دیپلم	۸۹	۲۲/۸۲
فوق دیپلم	۱۱	۲/۸۵
لیسانس	۱۲	۲۳/۰۷
جمع کل	۳۹۰	۲۱۰۰

سادگی مبادرت به دریافت و ظهورنویسی چک نخواهند کرد، و در ثانی راه را بر پدیده‌ای موسوم به «شخری» که ظاهرآماده ۱۰ تبصره آن (ماده ۱۱ فعلی) هم نتوانسته بود با آن مقابله کند، خواهد بست. به هر حال جرم صدور چک غیرقابل پرداخت (بی محل) پدیده‌ای است دو وجهی، حمایت قانونی از صادرکننده به منزله تزیین حقوق دارنده و حمایت کیفری از دارنده به معنی افزایش جمعیت زندانیان است. وظیفه‌ی قانون‌گذار ایجاد و حفظ توازن میان حقوق شهروندان است و این وظیفه البته مستلزم وقت، ظرافت و تکیه بر تخصص و مطالعات کارشناسی است.

جدول شماره ۳: وضعیت جنسی مجرمان

نوع جنسیت	فراوانی ورودی سال ۱۳۸۳	درصد ورودی سال ۱۳۸۳
مرد	۳۸۰	۹۷/۴۳
زن	۱۰	۲/۵۷
جمع کل	۳۹۰	۲۱۰۰

گزارش یافته‌ها

همانطوری که قبلاً در خصوص چک و تاریخچه و قوانین مربوط به آن توضیح داده شد، چک را، یکی از اسناد مورد قبول در بازار خرید و فروش می‌دانند و صدور چک بی محل هم جزو جرائم مالی محسوب می‌شود، تقریباً می‌توان گفت بیشترین موارد تخلف در حوزه‌ی جرایم مالی مربوط به صدور چک بی محل است. یعنی بیشترین مجرمان این حوزه را مجرمان چک تشکیل می‌دهند، در حالی که، در بیشتر موارد نفس عمل در مورد مجرمان چک با بقیه‌ی مجرمان مالی متفاوت است، زیرا مجرمان چک اغلب تاجران، بازاریان و یا افراد عادی هستند که، در معاملات شکست‌خورده و از عهده‌ی پرداخت مبالغ چک‌ها برنمی‌آیند، ضمن این که در این بین نباید از نقش شرکای تجاری آنان نیز غافل ماند، که این افراد نیز با کلاهبرداری و تبانی به غارت بازاریان می‌پردازند، بقیه‌ی جرایم مالی اعم از (اختادی، اختلاس، جعل، رشوه و...) سرچشمه‌های متفاوت و هر از گاه بنیادی دارند در این قسمت سعی شده است با بررسی آمارهای ورودی مربوط جرایم چک در سطح زندان‌های خوزستان در سال ۸۳ و از دیدگاه آماری و به تفکیک سن، تحصیل و جنسیت و ... به تشریح آن بپردازیم.

گرفتارشدن این افراد آثار جبران‌ناپذیری به پیکره‌ی خانواده و اطرافیان‌شان خواهد زد.

در مورد سطح سواد این افراد هم، همانطور که در این جدول ملاحظه می‌شود، بیشترین آمار مربوط به تحصیلات ابتدایی می‌باشد. برخلاف نظریه‌ی افراد صاحب فن و اهل نظر، که، در گردونه‌ی اقتصاد باید افراد بااطلاع و باتجربه حضور داشته‌باشند، ولی متأسفانه در بازار ایران اغلب افراد باسواد در حد خواندن و نوشتن وارد می‌شوند و این خود ممکن است یکی از عوامل شکست در بعضی موارد باشد، در این بررسی ۴۱ درصد از سواد در سطح خواندن و نوشتن برخوردارند.

در مورد جنسیت افراد مجرم، طبیعی است که ۹۷/۵ درصد این افراد را مردان تشکیل می‌دهند، زیرا به صورت غیررسمی اقتصاد ایران در تسلط مردان می‌باشد، اگر هم، با موارد نادری از زنان برمی‌خوریم یا ناشی از نوعی همکاری با اعضای خانواده (برادر، همسر، پدر و ...) بوده‌اند و یا در مواردی اندک، خود دست‌اندرکار بوده‌اند.

در پایان می‌توان نتیجه گرفت که ۹۵ درصد افراد مجرم، بومی استان هستند، زیرا، اغلب اوقات سرمایه‌گذاری‌ها در محل زندگی افراد صورت می‌گیرد، تا این که محلی دور از زندگی و کار، البته جرم صدور چک بی محل با توجه به محل صدور دسته چک و بانکی که فرم پرداخت‌نکردنی را تکمیل می‌کند، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

منابع:

جرایم علیه اموال و مالکیت میرمحمد صادقی، حسین انتشارات: بی جا

قانون صدور چک و مسایل حقوقی پیرامون آن نبوی رضوی علی‌اصغر، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ماهنامه اصلاح و تربیت ویژه جرایم مالی ۱۳۸۱

با توجه به جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود که، بیشترین مجرمان چک در سطح زندان‌های خوزستان متعلق به گروه سنی جوان یا میانسال است (۲۶-۴۵) در واقع در حدود ۷۰ درصد از مجرمان چک در سال ۸۳ متعلق به این رده سنی بوده‌اند که، رده‌ی سنی ۲۶-۳۵ سال، ۳۹ درصد یعنی بیشترین رقم را به خود اختصاص داده است و این موارد می‌تواند ناشی از علل مختلفی باشد، اغلب این افراد بازاریان هستند که به علت بی‌تجربگی، خطرپذیری زیاد در بازار خرید و فروش، نوسان‌های اقتصادی بازار ایران و ... دچار نقصان سرمایه می‌شوند و در صورت ناتوانی در بازار پرداخت بدهی‌ها راهی زندان می‌شوند، که، اغلب اوقات